

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

**ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ
ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ 2023**

Εξεταζόμενο αντικείμενο: Φιλολογικά - Αρχαία Ελληνικά (515)

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Πέμπτη, 09 Νοεμβρίου 2023, 15:30 – 18:30

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΝΕΑ (9) ΣΕΛΙΔΕΣ

Η σημερινή εξέταση περιλαμβάνει δύο μαθήματα:

1. Αρχαία Ελληνικά: μία ώρα και τριάντα λεπτά
2. Ιστορία: μία ώρα και τριάντα λεπτά

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ:

1. Να απαντηθούν **ΟΛΕΣ** οι ερωτήσεις.
2. Οι απαντήσεις να γράφονται στον χώρο που δίνεται κάτω από κάθε ερώτηση.
3. Αν χρειαστεί περισσότερος χώρος για συμπλήρωση των απαντήσεων, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν και οι πρόσθετες σελίδες που δίνονται στο τέλος του εξεταστικού δοκιμίου, αρκεί να αναγράφεται με ευκρίνεια ο αριθμός της ερώτησης που απαντάται κάθε φορά.
4. Η τελευταία σελίδα είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως πρόχειρο.

Ερώτηση 1

Στο πιο κάτω απόσπασμα ο Αλκιβιάδης εκθειάζει τις αρετές του Σωκράτη.

ταῦτά τε γάρ μοι ἅπαντα προυγεγόνει, καὶ μετὰ ταῦτα στρατεία ἡμῖν εἰς Ποτείδαιαν ἐγένετο κοινὴ καὶ συνεσιτοῦμεν ἐκεῖ. **πρῶτον μὲν οὖν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων** —ὅπότ' ἀναγκασθεῖμεν ἀποληφθέντες που, οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας, ἀσιτεῖν, οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ καρτερεῖν— ἐν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν τὰ τ' ἄλλα καὶ πίνειν οὐκ ἐθέλων, ὅποτε ἀναγκασθεῖη, πάντας ἐκράτει, καὶ ὁ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἐώρακεν ἀνθρώπων. τούτου μὲν οὖν μοι δοκεῖ καὶ αὐτίκα ὁ ἔλεγχος ἔσσεσθαι. **πρὸς δὲ αὖ τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις —δεινοὶ γὰρ αὐτόθι χειμῶνες— θαυμάσια ἠργάζετο τὰ τε ἄλλα, καὶ ποτε ὄντος πάγου οἴου δεινοτάτου, καὶ πάντων ἢ οὐκ ἐξιόντων ἔνδοθεν, ἢ εἴ τις ἐξίοι, ἡμφιεσμένων τε θαυμαστὰ δὴ ὅσα καὶ ὑποδεδεμένων καὶ ἐνειλιγμένων τοὺς πόδας εἰς πῖλους καὶ ἀρνακίδας, οὗτος δ' ἐν τούτοις ἐξήει ἔχων ἱμάτιον μὲν τοιοῦτον οἷόνπερ καὶ πρότερον εἰώθει φορεῖν, ἀνυπόδητος δὲ διὰ τοῦ κρυστάλλου ῥᾶον ἐπορεύετο ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεδεμένοι, οἱ δὲ στρατιῶται ὑπέβλεπον αὐτὸν ὡς καταφρονοῦντα σφῶν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα· «οἷον δ' αὖ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ» ἐκεῖ ποτε ἐπὶ στρατιᾶς, ἄξιον ἀκοῦσαι. συννοήσας γὰρ αὐτόθι ἔωθέν τι εἰστήκει σκοπῶν, καὶ ἐπειδὴ οὐ προυχώρει αὐτῷ, οὐκ ἀνίει ἀλλὰ εἰστήκει ζητῶν. καὶ ἤδη ἦν μεσημβρία, καὶ ἄνθρωποι ἠσθάνοντο, καὶ θαυμάζοντες ἄλλος ἄλλω ἔλεγεν ὅτι Σωκράτης ἐξ ἔωθινοῦ φροντίζων τι ἔστηκε. τελευτῶντες δὲ τινες τῶν ἰώνων, ἐπειδὴ ἐσπέρα ἦν, δειπνήσαντες —καὶ γὰρ θέρος τότε γ' ἦν— χαμεύνια ἐξενεγκάμενοι ἅμα μὲν ἐν τῷ ψύχει καθηῦδον, ἅμα δ' ἐφύλαττον αὐτὸν εἰ καὶ τὴν νύκτα ἐστήξοι. ὁ δὲ εἰστήκει μέχρι ἔως ἐγένετο καὶ ἡλιος ἀνέσχεν· ἔπειτα ὥχεται ἀπιὼν προσευξάμενος τῷ ἡλίῳ.**

Πλάτωνος Συμπόσιον 219e-220d

Λεξιλόγιο:

(ὁ) πῖλος = (τρίχινη ἢ μάλλινη) ἐπένδυση

(ἡ) ἀρνακίς -ίδος = προβιά

(ὁ) κρύσταλλος = πάγος

ἔρεξε < ῥέζω = πράττω, κατορθώνω

συννοήσας = αφοῦ συγκεντρώθηκε στις σκέψεις του

ἀνίημι = σταματῶ

(τὸ) χαμεύνιον = στρώμα

2. και γὰρ θέρος τότε γ' ἦν

Ποιαν ενέργεια των στρατιωτών αιτιολογεί ο σύνδεσμος γάρ;

---

3. Ο Αλκιβιάδης, προκειμένου να πείσει, χρησιμοποιεί:

- i) αναλογία
  - ii) μεταφορές
  - iii) παραδείγματα
-
-

(μονάδες 7,5)

Ερώτηση 2

Έχετε ζητήσει από τους/τις μαθητές/μαθήτριές σας να γράψουν νεοελληνικές λέξεις που έχουν ετυμολογική σχέση με το καθένα από τα αρχαιοελληνικά ρήματα **ἄγω**, **φημί**, **ἴημι** και **λαμβάνω**. Ένας/Μία μαθητής/μαθήτρια έδωσε την παρακάτω απάντηση:

- i. ἄγω – παρείσακτος, χορηγός, καθηγητής, στρατηγός, αγώνας
- ii. φημί – επίφαση, άφατος, περίφημος, απόφθεγμα, προφήτης
- iii. ἴημι – άνεση, συνετός, κάθετος, εφετείο, αμφίεση
- iv. λαμβάνω – ευλαβής, λάφυρο, λαχείο, λαβή, λαβώνω

(α) Να εντοπίσετε τα **πέντε (5)** λάθη του/της.

(μονάδες 5)

(β) Να προσδιορίσετε τα ρήματα από τα οποία παράγονται οι λανθασμένες λέξεις αναλύοντάς τα στα συνθετικά τους μέρη, αν αυτά είναι σύνθετα.

(μονάδες 5)

	Λανθασμένες λέξεις	Ρήματα προέλευσης
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Ερώτηση 3

A. Υπαγορεύσατε ορθογραφία αδιδακτου κειμένου στο πλαίσιο του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών Κατεύθυνσης Γ΄ Λυκείου και λάβατε την εξής απάντηση:

ἔπειτα πρῶτον μὲν οὐς πάντες ἤδεσαν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ ἀπὸ συκοφαντίας ζῶντας καὶ τῆς καλῆς κάγαθοῖς βαρῦς ὄντας, συλλαμβάνοντες ὑπήγον θανάτου· καὶ ἢ τε βουλή ἡδέος κατεψηφίζετο αὐτὸν οἷ τε ἄλλοι ὅσοι συνήδεσαν ἑαυτοῖς μὴ ὄντες τοιοῦτη οὐδὲν ἤχθοντο.

Ξενοφῶντος Ἑλληνικά 2.3.12 (μικρή διασκευή)

(α) Να εντοπίσετε τους **πέντε (5)** εσφαλμένους τύπους και να γράψετε τους ορθούς. Το άρθρο εκλαμβάνεται ως ένας (1) τύπος μαζί με τη λέξη που προσδιορίζει.

(μονάδες 5)

(β) Για καθένα από τα λάθη που εντοπίσατε να υποδείξετε στους/στις μαθητές/μαθήτριάς σας την παρανόηση στην οποία υπέπεσαν.

(μονάδες 10)

(α) _____

_____

_____

_____

(β) _____

_____

_____

_____

_____

_____

B. Στο πλαίσιο επανάληψης του παρακειμένου ενεργητικής και μέσης φωνής ζητείτε από τους/τις μαθητές/μαθήτριάς σας να σχηματίσουν τύπους συγκεκριμένων ρημάτων. Λάβατε τις εξής εσφαλμένες απαντήσεις και καλείσθε να τις διορθώσετε.

- i. ἐπὶ μὲν τοίνυν ἐπῶν ποιήσει Ὅμηρον ἔγωγε μάλιστα **θεθαύμακα**. (θαυμάζω, οριστική ενεργητικής φωνής) (Ξενοφ. Ἀπομν. 1.4.3)
- ii. ἔπειτα γονέας εἰ εὔ ποιεῖ καὶ τὰ τέλη εἰ τελεῖ καὶ τὰς στρατείας <εἰ> **σεστράτευται**. (στρατεύω, οριστική μέσης φωνής) (Ἄριστ. Ἀθ. Πολ. 55.3)

- iii. καὶ ἐκεῖνα ἂν ὀξύτατα ἑώρα, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἃ νῦν **τέτρεπται**. (τρέπω, γ' εν., οριστική μέσης φωνής) (Πλάτ. Πολ. 519b, μικρή διασκευή)
- iv. φυλάττετε καὶ μέμνησθ' ὅσ' ἡμῶν **ἤκηκόατε**. (ἀκούω, οριστική ενεργητικής φωνής) (Δημοσθ. 36.61)
- v. Ἦνάγκακε γάρ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον ἐμέ γε ἢ **πέπειθεν**. (πείθω, οριστική ενεργητικής φωνής) ([Πλάτ.] Ἰππαρχ. 232b)
- vi. τὸ μέντοι στράτευμα **πεπαρασκευακέναι**, ὡς κινδύνου μηδενὸς ἀφίστασθαι. (παρασκευάζω, απαρέμφατο ενεργητικής φωνής) (Ξενοφ. Ἑλλ. 7.5.19, μικρή διασκευή)

(μονάδες 6)

Εσφαλμένες απαντήσεις	Διορθωμένες απαντήσεις
i. θεθαύμακα	
ii. σεστράτευται	
iii. τέτρεπται	
iv. ἤκηκόατε	
v. πέπειθεν	
vi. πεπαρασκευακέναι	

Ερώτηση 4

(α) Ἐχετε διδάξει την **παθητική σύνταξη και το ποιητικό αίτιο** στην Α' Λυκείου Προσανατολισμού. Ποιες από τις πιο κάτω προτάσεις θεωρείτε κατάλληλες ως άσκηση για αντίστροφο, προκειμένου οι μαθητές/μαθήτριές σας να εμπεδώσουν τα φαινόμενα;

(μονάδες 2)

(β) Να μεταφέρετε στα Αρχαία Ελληνικά **μόνο** τις προτάσεις που θα επιλέξετε ως κατάλληλες.

(μονάδες 4)

- i. Οι μαθητές ευεργετούνται περισσότερο από τους γονείς τους παρά από τους σοφιστές.
- ii. Πολλοί από τους Αθηναίους κατηγορούν τον Περικλή περισσότερο από τον Κίμωνα.
- iii. Πολλές πόλεις κυριεύθηκαν, άλλες από βαρβάρους και άλλες από συμμάχους.
- iv. Οι ημίθεοι που κατάγονται από τον Δία είναι πολύ ευγενείς.
- v. Πολλοί Αθηναίοι πέθαιναν από τον λοιμό.

(α) _____

(β) _____
_____
_____
_____

Ερώτηση 5

Αναζητώντας κείμενα θεματογραφίας, εντοπίζετε τα ακόλουθα δύο (2) αποσπάσματα από τον Ξενοφώντα:

- i. ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Εὐθύδημος, ἤδη τοῦτο σκοπῶ, εἰ ἄρα τί ἐστι τοῖς θεοῖς ἔργον ἢ ἀνθρώπους θεραπεύειν. (Ξενοφ. Ἀπομν. 4.3.9)
- ii. ὁ δὲ Πausanίας συγκαλέσας πολεμάρχους ἐβουλεύετο πότερον μάχην συνάπτοι ἢ ὑπόσπονδον τὸν τε Λύσανδρον ἀναιροῖτο καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πεσόντας. (Ξενοφ. Ἑλλ. 3.22, μικρὴ διασκευή)

(α) Στο πλαίσιο της διδασκαλίας ποιου/ποιων είδους/ειδών δευτερευουσών προτάσεων θα μπορούσατε να αξιοποιήσετε τα πιο πάνω αποσπάσματα;

(μονάδες 2)

(β) Να προβείτε σε πλήρη αναγνώριση των δευτερευουσών προτάσεων των δύο (2) αποσπασμάτων.

(μονάδες 4)

(α) _____

(β) _____

_____
_____
_____
_____
_____
_____

Ερώτηση 6

Σκοπεύετε να αξιολογήσετε τους/τις μαθητές/μαθήτριές σας με **αντίστροφο κείμενο** στον υποθετικό λόγο που εκφράζει το **αντίθετο του πραγματικού**.

(α) Αξιοποιώντας τις πιο κάτω λέξεις να γράψετε **έναν (1)** υποθετικό λόγο στα Νέα Ελληνικά, τον οποίο θα δίνετε στους/στις μαθητές/μαθήτριές σας για την πιο πάνω αξιολόγηση.

εκλέγω, σοφός, βασιλιάς, πολίτης, είμαι, ευτυχισμένος, φροντίζω

(μονάδες 4)

Σημειώσεις:

- Δεν είναι απαραίτητη η χρήση όλων των λέξεων.
- Η κάθε λέξη να χρησιμοποιηθεί μόνο μία (1) φορά σε όποιον γραμματικό τύπο επιλέξετε.

(β) Να μεταφέρετε το νεοελληνικό σας κείμενο στα Αρχαία Ελληνικά.

(μονάδες 6)

(α) _____

_____

_____

(β) _____

_____

Ερώτηση 7

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας των υποθετικών λόγων καλείσθε να αξιοποιήσετε τα ακόλουθα **δύο (2)** παραθέματα, ώστε να γίνει κατανοητή η έννοια του **δυνητικού απαρεμφάτου**:

- οἶμαι ἂν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀποπλεῖν, εἰ βούλοιο. (Ξενοφ. Ἑλλ. 3.4.5.)
- καὶ πόσα ἂν ἤδη οἶμι μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον ἐξ ὄτου ἐν ἀρχῇ εἰμι; (Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. 8.2.16, μικρή διασκευή)

(α) Να εξηγήσετε στους/στις μαθητές/μαθήτριές σας τη νοηματική διαφορά μεταξύ των δύο περιπτώσεων του δυνητικού απαρεμφάτου στα πιο πάνω παραθέματα.

(μονάδες 4)

(β) Να αποδώσετε τα **δύο (2)** παραθέματα στα Νέα Ελληνικά.

(μονάδες 6)

(α) _____

_____

(β) _____

_____

_____

Ερώτηση 8

A. Να επιλέξετε την παιδαγωγικά καταλληλότερη διδακτική πορεία για την επίτευξη του ΔΕ/ΔΕ Α.ΙΙΙ.3: «Να αναγνωρίζουν τα είδη του αττικού ρητορικού λόγου και τα βασικά χαρακτηριστικά του κάθε είδους» (Αρχαία Ελληνικά Κατεύθυνσης Β΄ Λυκείου). Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορά σε μία (1) παιδαγωγική αρχή.

Διδακτική πορεία 1	Διδακτική πορεία 2	Διδακτική πορεία 3
<p>i. Διανομή φυλλαδίου με αποσπάσματα από τα τρία είδη του αττικού ρητορικού λόγου.</p> <p>ii. Ομαδική εργασία των μαθητών/μαθητριών για εντοπισμό των βασικών χαρακτηριστικών στα αποσπάσματα. Στήριξη των ομάδων από τον/την εκπαιδευτικό.</p> <p>iii. Παρουσίαση αποτελεσμάτων από τις ομάδες στην ολομέλεια της τάξης.</p> <p>iv. Συζήτηση - Ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό και αξιοποίηση του σχολικού εγχειριδίου.</p>	<p>i. Διανομή φυλλαδίου με αποσπάσματα από τα τρία είδη του αττικού ρητορικού λόγου.</p> <p>ii. Παρουσίαση από τον/την εκπαιδευτικό των βασικών χαρακτηριστικών κάθε είδους με αξιοποίηση του προγράμματος Power Point.</p> <p>iii. Εντοπισμός των χαρακτηριστικών στα κείμενα του φυλλαδίου από τους/τις μαθητές/μαθήτριες.</p> <p>iv. Συζήτηση - Ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό και αξιοποίηση του σχολικού εγχειριδίου.</p>	<p>i. Διανομή φυλλαδίου με αποσπάσματα από τα τρία είδη του αττικού ρητορικού λόγου και τα βασικά χαρακτηριστικά τους.</p> <p>ii. Μεγαλόφωνη ανάγνωση του φυλλαδίου από μαθητές/μαθήτριες.</p> <p>iii. Επίλυση αποριών των μαθητών/μαθητριών από τον/την εκπαιδευτικό.</p> <p>iv. Συζήτηση - Ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό και αξιοποίηση του σχολικού εγχειριδίου.</p>

(μονάδες 8)

B. Ποιους δύο (2) από τους πιο κάτω ΔΕ/ΔΕ πρέπει να έχει διδάξει ο/η εκπαιδευτικός, ώστε οι μαθητές/μαθήτριες να αντιληφθούν την πρωτοτυπία του «Επιταφίου Λόγου» του Περικλή (Θουκ. 2.34-46);

i. A.III.2.2.1: Λειτουργία των επιταφίων λόγων στην αθηναϊκή ζωή (εγκώμια των νεκρών του πολέμου).

ii. A.III.2.2.2: Η τυπική δομή των επιταφίων λόγων στο πλαίσιο της αρχαίας ρητορικής τέχνης (προοίμιο, καταγωγή και πρόγονοι, οι προκείμενοι νεκροί, οι αρετές, τα πολεμικά τους κατορθώματα, προτροπές για μίμηση, παραμυθία στους συγγενείς, επίλογος).

iii. A.III.2.2.4: Η λειτουργία της συγκεκριμένης δημηγορίας στο πλαίσιο της ιστορικής αφήγησης του Θουκυδίδη.

iv. A.III.2.2.5: Θαυμασμός για την προσωπικότητα και πολιτική του Περικλή, στον οποίο αποδίδεται η εκφώνηση του Επιταφίου.

v. A.III.2.2.7: Ο επιτάφιος μιας μεγάλης πολιτείας στην πιο κλασική της μορφή.

(μονάδες 4)

-----ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ -----